

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ” бр. 58/00, 44/02 и 82/08) и член 25 од Законот за основно образование („Сл. весник на РМ” бр. 103/08), министерот за образование и наука донесе наставна програма по предметот *ликовно* за VII одделение на основното осумгодишно образование, односно за VIII одделение за деветгодишното основно образование.

**НАСТАВНА
ПРОГРАМА**

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, ноември 2008

ЗАБЕЛЕШКА:

Согласно динамиката за воведување на деветгодишното основно воспитание и образование наставната програма за учениците во VII одделение на осумгодишното основно училиште од учебната 2009/10 година е еквивалентна на наставната програма за VIII одделение на деветгодишното основно училиште.

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VIII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да ги познава, идентификува и употребува ликовните елементи и принципи;
- идентификува и издвојува ликовни карактеристики во предметите и појавите;
- умее да користи различни ликовни материјали и техники во својот ликовен израз;
- да го употребува ликовниот јазик во претставување на сопствените мисли, емоции, сознанија и фантазија;
- да ги организира смислено и креативно ликовните елементи (линија, форма, боја, волумен, површина) во својот ликовен израз;
- да создава ликовно дело со употреба на класичните ликовни техники, фотографија, компјутерска графика;
- да се запознае со тродимензионалното ликовно изразување и да реализира статична и динамична скулптура, асемблаж, мобил;
- да употребува перспектива во ликовното изразување;
- да разбира што е план на сликата и кое е неговото влијание на целата ликовна композиција;
- да ги објаснува елементите на ликовниот јазик во композицијата во ликовните дела;
- да го истражува симболичкото и скриеното значење на делото;
- да препознава и именува автори од различни ликовни стилови;
- да го сфати значењето на ликовните дела од националното културното наследство, да го негува и почитува.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Цртање (ориентационо 8 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги разбира и применува карактеристиките на цртежот како скица и како самостоен ликовен израз; - да ги препознава и разликува различните видови на цртежи: колажиран цртеж, обоен цртеж, цртеж-објект; - да препознава и разликува реален од илузија на простор; - да препознава и разликува релативност на големините во ликовните дела; - да се запознае со начините на претставување на илузија на тродимензионален простор (преклопување, релативна големина, воздушна перспектива, линеарна перспектива); - да претстави илузија на простор со користење на линии со различна тонска вредност; - да препознава реалистично и апстрактно претставување; - креативно да ги користи техниките на цртање со лавиран туш, бајц; - да ги препознава основните елементи на цртежите на позанати уметници и на ученички ликовни творби; 	<p>Ликовни елементи и принципи во цртањето</p> <p>Средства за цртање (молив, туш, фломастер ..) и нивната употреба со акварел, гваш, колаж</p> <p>Цртање</p> <p>Естетско проценување</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Скица; - колажиран цртеж; - обоен цртеж; - цртеж-објект; - линеарна; перспектива; - пропорции; - портрет; - шрафура; - лавиран туш; 	<ul style="list-style-type: none"> - Набљудува (директно или преку фотографии, слајдови, репродукции) презентација на тродимензионален простор; - Реализира цртеж со примена на линиска перспектива; - Реализира различни видови на цртежи: колажиран цртеж, обоен цртеж, цртеж-објект во претставување на илузија на простор- лавиран туш, бајц, сепија; - Со визирање, кадрирање и пропорции реализира скица и цртеж на портрет, мртва природа, пејзаж; - Препознава и дискутира реалистично од апстрактно претставување; - Препознава основни елементи во делата на македонски и странски уметници. <p>Ученикот/ученичката се запознава со 3 автори од наведената листа (по избор на наставникот):</p> <p>Автори:</p> <p>Рембрант, Рафаело Санти, Андреа Мантења, Лука Сињорели, Доминик Енгр, Роберт Раушенберг, Жорж Брак, Макс Ернст, Пол Кле, Курт Швитерс, Родољуб Анастасов, Љубомир Белогаски, Димитар Манев</p>

Сликање (ориентационо 10 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги перцепира и анализира тонските вредности во непосредната околина, природата и уметничките дела; - да реализира тонска скала со хроматски и ахроматски бои; - да стекне способности за претставување на моделација со употреба на тонско степенување; - со градација на тон да реализира илузија на простор; - да се запознае и примени постапки за претставување перспектива во индивидуалниот ликовен израз; - да се запознае со поимите симетрија / асиметрија; - да ги воочува и разликува симетричните и асиметричните односи во својата околина и во уметничките дела; - да се оспособи за креативна реализација на симетрија и асиметрија со примена на тонско степенување; 	<p>Средства за сликање и нивната употреба (темпера, гваш, акварел)</p> <p>Ликовни елементи и принципи во сликањето (тон, валер, рамнотежа, големина, простор)</p> <p>Сликање</p> <p>Естетско проценување</p>	<ul style="list-style-type: none"> - тонско степенување - моделација; - валер; - перспектива; - рамнотежа; - симетрија / асиметрија; - динамика; 	<ul style="list-style-type: none"> - Ги набљудува и препознава тонските вредности во непосредната околина; - Споредува карактеристики на реален простор и илузија на простор на уметничко дело; - Реализира творба со примена на перспектива; - Со тонската градација на бојата слика мотиви од природата; - Слика пејзажи по набљудување, по сеќавање и фантазија со употреба на тонски вредности, преклопување на планови и релативност на големина; - Запознава, креативно комбинира и користи нови техники и постапки за апликација на различни материјали во претставување на илузија на простор; - Перцепира и анализира односи на симетрија / асиметрија во околината и уметничките дела; - Реализира симетрија и асиметрија со примена на

			<p>тонско степенување; - Анализира како пропорциите и валерот го определуваат значењето во уметничките дела;</p> <p>Ученикот/ученичката препознава тонски вредности, динамика, симетрија и асиметрија во уметничките дела на тројца македонски и странски уметници (според наведената листа по избор на наставникот): Автори:</p> <p>Леонардо Да Винчи, Рафаело Санти, Микеланџело Бунаороти, Франсоа Миле, Вилијам Тарнер, Питрер Бројгел, Оскар Шлемер, Јан Вермер, Камид Писаро, Пол Сезан, Рене Магрит, Анселм Кифер, Клемнте, Ричард Принс, Димитар Пандилов Аврамовски, Љубомир Белогаски, Томо Владимирски, Лазар Личеноски, Димитар Кондовски, Душан Перчинков, Решат Амети, Нехат Беќири, Родољуб Анастасов;</p>
--	--	--	---

Скулптура (ориентационо 6 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - го продлабочува сознанието за интерактивноста меѓу формата и просторот; - користи симетрија и асиметрија во неочекувано ликовен израз; - се запознава и разликува стабилна и мобилна скулптура - развие способност за креирање на линеарно скулпторско решение; - го продлабочува сознанието за пропорцијата и нејзината улога во скулптурата - стекнува сознанија за користењето нестандартни материјали во скулптурата применувајќи конструирање, градење, аплицирање, редување; - разликува монолитна маса од целина од повеќе делови; - ги воочува карактеристиките на различните скулпторски решенија; - забележува дека мобилната скулптура поактивно го вклучува просторот во скулпторското дело; 	<p>Средства за моделирање / градење (материјали и техники)</p> <p>Ликовни елементи и принципи во скулптурата(форма-волумен, рамнотежа, движење, големина, простор, линија, композиција, ритам, боја, перспектива)</p> <p>Моделирање / Конструирање (Градење)</p> <p>Естетско проценување на дела од скулптурата и ученички творби</p>	<ul style="list-style-type: none"> - композиција - маса и волумен - линија - полна пластика (линијски облик, - плоскоистенчен облик и др.) - простор - монумент 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мобилна и стабилна скулптура - дела со нагласена симетрија и асиметрија; - скулпторско решение кое нагласено го вклучува и артикулира просторот; - линеарни решенија и начини на користење на линијата во скулптурата - системи на конструирање, (аплицирање, прикачување) - Моделира во глина плоско истенчен и линиски облик; - Анализирање скулпторски решенија - Твори по доживеано и по фантазија и ги користи сите претходно стекнати вештини и знаења за скулптурата; <p>Ученикот/ученичката се запознава со 3 автори од наведената листа (по избор на наставникот):</p> <p>Автори:</p> <p>Јордан Грабулоски, Драган Поповски - Дада, Васил</p>

			Василев, Борис Николовски, Томе Серафимовски, Томе Аџиевски, Олга Милиќ, Праксител, Ѓанлоренџо Бернини, Хенри Мур, Алберто Џакомети, Осип Заткин, Роберт Смитсон, Наум Габо, Ентони Каро, Пол Макарти, Габриел Ороско, Синди Шерман, Аниш Капур
--	--	--	--

Графика (ориентационо 6 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги перцепира тонските вредности во природата; - да се запознае со техниките на длабок и рамен печат, нивната реализација и особености; - да ги препознава и разликува техничките и ликовните квалитети на висок, рамен, длабок печат во уметничките дела; - да се оспособи за техничка реализација на матрица за линогравура, сува игла или бакропис; - да се оспособи да направи скица за длабок и рамен печат со помош на компјутер; - да се запознае со можностите и со постапките на примена на компјутерска графика во повеќе бои; - да се запознае со графички отисоци реализирани во техника на длабок и рамен печат во повеќе бои; - да ги разликува и вербално објаснува естетските и технички специфичности на графички отисоци во различни графички техники; 	<p>Средства за печатење</p> <p>Ликовни елементи во графиката (линија, боја, тон, текстура, форма)</p> <p>Графика</p> <p>Естетско проценување на графички листови и ученички творби</p>	<ul style="list-style-type: none"> - висок, длабок, рамен печат; - линогравура; - сува игла; - бакропис; - акватинта; - колографија; - компјутерска графика; 	<ul style="list-style-type: none"> - Перцепирање непосредната околина и воочува тонски вредности; - Запознавање со графичкиот материјал, алатот и помагалата за печатење на длабок и рамен печат; - Демонстрирање на матрица и печатење на графички отисок во техника на длабок печат; - Изработка на матрица за линогравура, сува игла или бакропис со различен интензитет и густина на линии и по можност ја отпечатува; - Со компјутер се изработува скица за определена графичка техника и ја отпечатува на печатач во повеќе бои; <p>Ученикот/ученичката ги анализира и објаснува постапките со кои се реализира графички отисок во повеќе бои од македонски и странски уметници (според наведената листа по избор на наставникот):</p>

			<p>Автори:</p> <p>Рембрант ван Ријн, Албрехт Дирер, Пабло Пикасо, Антонио Тапи, Роберт Раушенберг, Драгутин Аврамовски, Димче Николов, Димитар Малиданов, Фатмир Крупа, Сокол Беќири, Симон Шемов,</p>
--	--	--	--

Дизајн и визуелни комуникации (ориентационо 6 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се запознае со поимот на златен пресек и да го препознава во уметнички дела; - да ги разликува поимите секвенца и кадар и нивното значење во реализација на фотографија и филм; - да се запознае со значењето на фотографијата како самостоен ликовен израз; - да ја разбира употребата на фотографија во функција на ликовно-дизајнерски решенија (плакат, омот, амбалажа, реклама...); 	<p>Ликовни елементи и принципи во дизајнот и визуелните комуникации</p> <p>Дизајн</p> <p>Визуелни комуникации</p> <p>Естетско проценување</p>	<ul style="list-style-type: none"> - златен пресек - секвенца; - кадар; - дигитална фотографија; - индустриски и графички дизајн; 	<ul style="list-style-type: none"> - разгледува ликовни дела и го анализира значењето на златниот пресек; - реализирање дигитални фотографии со кадрирање; - применува фотографијата во реализација на творба по сопствен избор (плакат, омот, амбалажа, реклама ...); - со фотографија и различни постапки (скенирање, рекомпонирање, обработка...) реализира дизајнерско решение; - изработува скица и макета за сценографија; - реализира скици за костимографија на одредена претстава; - го анализира и објаснува влијанието на средината, историскиот период и естетските карактеристики врз различни дизајнерски решенија;

			<p>Ученикот/ученичката се запознава со 3 автори од наведената листа (по избор на наставникот):</p> <p>Автори:</p> <p>Енди Ворхол, Мен Реј, Ричард Хамилтон, Роберт Мапелтроп, Жан Пол Готје, Благоја Дрнков, Милтон Манаки, Александар Цветковски, Ладислав Цветковски, Константин Танчев-Динка;</p>
--	--	--	--

3. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Наставните содржини од предметот ликовно образование даваат можност за интегрирано целно и содржинско поврзување со останатите наставни предмети. Исто така, се дава можност за внатрешно интегрирано планирање на сите теми во согласност на потребите на учениците и планираните активности.
- Во време кога е огромна застапеноста на визуелни информации со различна вредност во секојдневниот живот, ликовното образование треба да понуди наставни содржини и нагледни средства, кои овозможуваат стекнување на знаења, способности и компетенции во ликовното изразување. Предложениот список на автори во секое ликовно подрачје претставува насока за избор на квалитетни примери кои наставникот треба да ги користи во наставниот процес.
- Користење на примери на авторски дела од историјата на ликовната уметност и современото ликовно творештво е неопходно во реализацијата на секоја наставна содржина во сите ликовни подрачја за овозможување на соодветна визуелна компаративност и јасност на наставните содржини,
- Изборот на примери што ќе се користат при реализирањето на наставните содржини ги определува самиот наставник.

➤ Годишен фонд на часови:

	ТЕМИ	Број на часови
1.	Цртање	8 часа
2.	Сликање	10 часа
3.	Скулптура	6 часа
4.	Графика	6 часа
5.	Дизајн и визуелни комуникации	6 часа
Вкупно:		36 часа

* *Забелешка: Бројот на часовите е даден ориентационо.*

➤ **Наставни средства:**

- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- дидактички средства и материјали;
- визуелни средства (предмети од непосредната околина, репродукции, детски творби, апликации и сл.);
- слајдови, сликовници, списанија и сл.;
- аудио-визуелни средства (ТВ, ДВД-плеер, видео-плеер, дигитален фотоапарат, дигитална камера, мобилен телефон, компјутер и други средства зависно од предметот).
- Интернет, образовни софтвери.

4. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за ликовно творење, колективната соработка и сл. (формативно оценување).

Оваа компонента е составен дел на планирањето на наставникот за наставата и учењето. На крајот на наставната година се изведува само бројчена оценка.

5. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови се темели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука со Решение бр. 07-1830/1 од 28.02.2008 година.

6. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во осмо одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Факултет за ликовни уметности – педагошки оддел
- Факултет за ликовни уметности – со дополнително положено група педагошки предмети

7. КОМИСИЈА КОЈА ЈА ПОДГОТВИ НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

- Трајко Јовановски-координатор, советник по ликовно образование и ликовна уметност, БРО – Велес
- Зоран Мазновски, советник по ликовно образование и ликовна уметност, БРО - Берово
- Ана Цветкоска - Панова, ликовен педагог во ЈУДГ „13 Ноември” - Скопје
- М-р Маја Рауник Кирков, асистент на Педагошки факултет – Скопје
- М-р Гоце Наневски, асистент на Факултет за ликовни уметности – Скопје
- М-р Марија Николоска, ликовен педагог во ОУ „Дане Крапчев” – Скопје

8. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по ликовно образование за седмо одделение на основното осумгодишно образование, односно за осмо одделение на основното деветгодишно образование ја донесе

Министер

Перо Стојановски

на ден _____